

EX

***Baldellia ranunculoides* (L.) Parl**
Żabienica jaskrowata

Synonim: *Echinodorus ranunculoides* (L.) Engelm.

Rodzina: *Alismataceae* – żabińcowate

Status

Gatunek w Polsce wyginął. W krajach ościennych: silnie zagrożony w Niemczech. Umieszczony na europejskiej czerwonej liście roślin naczyniowych.

Uwagi taksonomiczne

W większości ujęć systematycznych rodzaj uznawany był za monotypowy z jedynym gatunkiem *Baldellia ranunculoides* (L.) Parl. W jego obrębie wyróżnia się dwa podgatunki: *B. ranunculoides* subsp. *ranunculoides* oraz subsp. *repens* (Lam.) A. Löve et D. Löve. Podstawą podziału są różnice w morfologii, fenologii, alokacji zasobów, a także odrębność genetyczna (Löve, Löve 1961; Casper, Krausch 1980; Vuille 1988; Kozłowski i in. 2008). Podgatunek typowy występuje w całym geograficznym zasięgu gatunku, tj. w obszarach przybrzeżnych zachodniej Europy i basenu Morza Śródziemnego (Kozłowski, Matthies 2009). Do tego

podgatunku należały rośliny ze stanowiska w Polsce. Natomiast *B. ranunculoides* subsp. *repens* występuje od Szwecji i Norwegii przez Danię i Niemcy – tu także na Rugii (Kozłowski i in. 2008), w obszarze atlantyckim zachodniej Europy po Portugalie i w Tunezji (Kozłowski, Matthies 2009). Prowadzone ostatnio badania genetyczne (Triest, Vuill 1991; Arrigo i in. 2011) wskazują na duże różnice między podgatunkami, co może być podstawą nadania im rangi odrębnych gatunków. W 1970 r. włączono do tego rodzaju – wyodrębniony z rodzaju *Alisma* – *Baldellia alpestris* (Cosson) Vasc., występujący w górach Kantabryjskich na pograniczu Portugalii i Hiszpanii.

Zagrożenie i wskazania ochronne

Hieracium silesiacum w polskiej części Tatr Zachodnich należy zaliczyć do gatunków silnie zagrożonych ze względu na utrzymywanie się bardzo nielicznej populacji zaledwie na 2 stanowiskach. Do zaniku rośliny może dojść z powodu trudnych do przewidzenia zdarzeń losowych. Natomiast w ostatnich latach po słowackiej stronie Tatr Zachodnich odkryto kilkanaście stanowisk. Niektóre z nich znajduje się blisko granicy z Polską, dlatego też istnieje prawdopodobieństwo znalezienia nowych stanowisk gatunku także po stronie polskiej.

Zbigniew Szelaąg

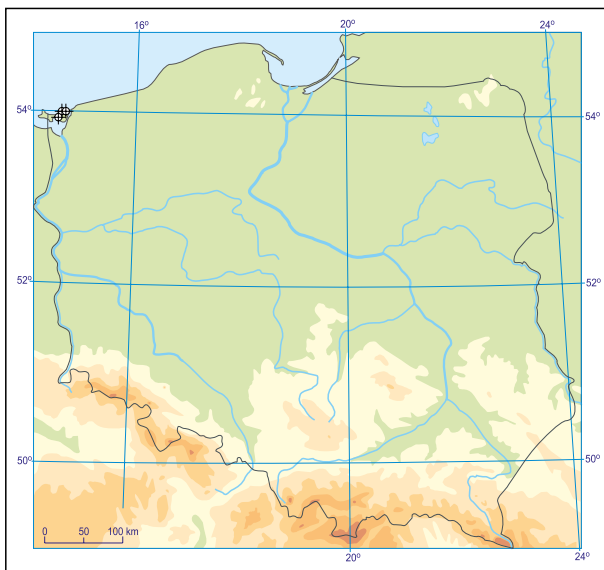
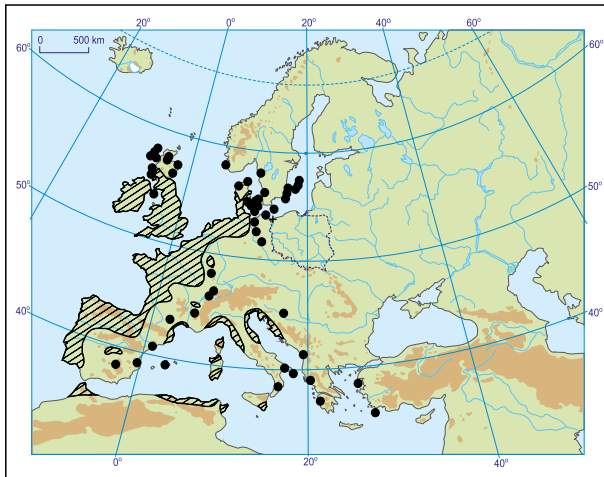
Summary

There were known two localities of *Hieracium silesiacum* in Poland, both situated in the Western Tatras (Western Carpathians). The plant has persisted in one of these locations where it grows in the subalpine community of the alliance *Calamagrostion villosae*, on siliceous substrate. The extant population comprises a mere handful of individuals.

podgatunku należały rośliny ze stanowiska w Polsce. Natomiast *B. ranunculoides* subsp. *repens* występuje od Szwecji i Norwegii przez Danię i Niemcy – tu także na Rugii (Kozłowski i in. 2008), w obszarze atlantyckim zachodniej Europy po Portugalie i w Tunezji (Kozłowski, Matthies 2009). Prowadzone ostatnio badania genetyczne (Triest, Vuill 1991; Arrigo i in. 2011) wskazują na duże różnice między podgatunkami, co może być podstawą nadania im rangi odrębnych gatunków. W 1970 r. włączono do tego rodzaju – wyodrębniony z rodzaju *Alisma* – *Baldellia alpestris* (Cosson) Vasc., występujący w górach Kantabryjskich na pograniczu Portugalii i Hiszpanii.

Rozmieszczenie geograficzne

Gatunek występuje na wybrzeżach atlantyckich Europy Zachodniej oraz na europejskich i afrykańskich wybrzeżach Morza Śródziemnego, w zasięgu klimatu atlantyckiego i śródziemnomorskiego (Kozłowski, Matthies 2009). Najwięcej stanowisk znajduje się na Wyspach Brytyjskich, w Irlandii i południowej części Półwyspu Skandynawskiego. Znana jest także z wysp Morza Bałtyckiego oraz ze wschodniej części Niżu Zachodnioeuropejskiego. Ma stanowiska na półwyspach Iberyjskim, Apenińskim i Bałkańskim.

Występowanie w Polsce

Żabienica jaskrowata rosła jedynie na wyspie Wolin. Podana była z trzech stanowisk: z jeziora Recze (Lucas 1860), znad Zalewu Szczecińskiego (Czubiński 1950) oraz z północnych i północno-wschodnich brzegów jeziora Wiselka (Piotrowska 1966b). Z tego ostatniego stanowiska pochodzi okaz zielnikowy (POZ, lg. H. Piotrowska w 1963 r.). Od wielu lat żadne ze stanowisk nie zostało potwierdzone.

Siedliska i fitocenozy

Żabienica jaskrowata zasiedla wilgotne miejsca nad potokami, brzegi stawów i jezior, a także rowy na torfowiskach. Rośliny należące do różnych podgatunków mają nieco odmienne wymagania siedliskowe (Kozłowski i Matthies 2009). *B. ranunculoides* subsp. *ranunculoides* jest taksonem charakterystycznym związku *Hydrocotylo-Baldellion* z klasy *Littorelletea uniflorae*, występuje także w zbiorowiskach z klasy *Isöeto-Nanojuncetea*. Rośnie w zbiornikach mezo- i oligotroficznym z wodą o odczynie obojętnym lub zasadowym (pH 7–9), zasobną w wapń, a ubogą w azot, stojącą lub wolno płynącą o zmiennym poziomie. Preferuje podłoże mineralne

z małą zawartością substancji organicznych. Niekiedy spotyka się ją w wodach zasolonych. Natomiast *B. ranunculoides* subsp. *repens* rośnie na siedliskach kwaśnych (pH 5–6,5), na podłożu bogatszym w substancje organiczne, a uboższym w wapń.

Morfologia i biologia

Roślina wodna o łodydze (5)10–40(60) cm długości i liściach pływających z ogonkami liściowymi dochodzącymi do 50 cm długości. Błazki liści wąsko lancetowate lub lancetowate, nieco skórzaste. Kwiaty trójkratne zebrane w 1–3(4) okółki. Płatki białe lub delikatnie różowe, średnicy (8)13–15(18) mm. Owoce, osadzone na wypukłym dnie kwiatowym, tworzą główkę. Rośliny są wiatrowi i owadopylne; nasiona roznoszone są przez wodę i ptaki.

Przyczyny wyginięcia

Baldellia ranunculoides jest gatunkiem zagrożonym w całym zasięgu geograficznym. Głównym czynnikiem eliminującym tę roślinę jest eutrofizacja siedlisk (Kozłowski, Vallelian 2009). Postulowana jest synchronizacja działań ochronnych w skali europejskiej oraz restytucja w obszarach, w których gatunek wyginął (Kozłowski i in. 2009). Roślina znajduje się w uprawie w Ogrodzie Botanicznym w Poznaniu.

Ryszard Kamiński

Summary

Baldellia ranunculoides was known in the past from three sites on Wolin Island (NW Poland). For many years the species has not been found there, so it is considered extinct in the country.

